

YURIDIK XIZMATLAR SOHASIDA BULUTLI TEXNOLOGIYALAR: AFZALLIKLARI VA XAVFSIZLIK MASALALARI

Toshkent davlat yuridik universiteti

Jinoiy odil sudlov fakulteti 1-kurs B potok 1-guruh talabasi

To'xtasinova Sug'diyona Bahtiyorjon qizi

Annotatsiya: Ushbu maqolada yuridik xizmatlar sohasida bulutli texnologiyalardan foydalanishning zamonaviy tendensiyalari, ular taqdim etadigan asosiy afzalliklar hamda yuzaga kelishi mumkin bo'lgan xavfsizlik masalalari yoritiladi. Bulutli platformalar yuridik jarayonlarda hujjat almashinuvi, mijozlar bilan masofadan hamkorlik qilish, ma'lumotlarni saqlash va tahlil qilish imkoniyatlarini kengaytirib, xizmat ko'rsatish tezligi va samaradorligini oshiradi. Shu bilan birga, shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish, maxfiylikni ta'minlash, kiberxavfsizlik va ma'lumotlarga ruxsatsiz kirishning oldini olish kabi muhim risklar ham mavjud. Maqolada ushbu texnologiyaning amaliy qo'llanilishi bo'yicha tahlillar keltirilib, yuridik tashkilotlar uchun xavfsizlik choralarini takomillashtirishga doir taklif va xulosalar berilgan.

Kalit so'zlar: bulutli texnologiyalar, yuridik xizmatlar, ma'lumotlarni himoya qilish, kiberxavfsizlik, raqamli transformatsiya, maxfiylik siyosati, ma'lumotlarni saqlash, masofaviy yuridik yordam.

Kirish.

Bulutli texnologiya — bu ma'lumotlarni va dastur resurslarini mahalliy kompyuter o'rniga internet orqali masofaviy serverlarda (bulut provayderlarining serverlarida) saqlash, boshqarish va qayta ishlashga imkon beruvchi texnologiyalar majmuasidir. Bulutli hisoblash (cloud computing) — bu infratuzilma, platformalar va dasturiy ta'minot kabi axborot texnologiyalari xizmatlari va resurslarini

foydalanuvchilarga internet orqali taqdim etish tizimi bo'lib, an'anaviy joyida o'rnatiladigan IT uskunalari va dasturlarni talab qilmaydi. Bulutli hisoblash korxonalarga xarajatlarni kamaytirish, bir xil bulutdan foydalanuvchi boshqa mijozlar bilan xarajatlarni bo'lishish, hamda IT infratuzilmasini doimiy ravishda yangilab turuvchi provayder hisobiga samaradorlikni oshirish imkonini beradi. Shunga qaramay, bulutli hisoblash texnologiyasini joriy etishdan oldin u bilan bog'liq xavf-xatarlar — xavfsizlik, unumdorlik, xizmatning uzluksizligi, shartnoma doirasidagi huquqiy kafolatlar va yetkazib beruvchining barqarorligi kabi omillarni sinchiklab baholash zarur. An'anaviy IT outsorsing va bulutli hisoblash o'rtasidagi asosiy farq, xalqaro huquq nuqtai nazaridan, ma'lumotlarning joylashuvi va qayta ishlanish joyi bilan belgilanadi, chunki ma'lumotlar bir vaqtning o'zida dunyoning turli burchaklaridagi ko'plab ma'lumotlar markazlarida saqlanishi va tarqatilishi mumkin. Hatto yagona mijoz tomonidan boshqariladigan "shaxsiy bulut" holatida ham ushbu holat yuz berishi ehtimoldan xoli emas.

Bulutli hisoblash mahsulotlari va xizmatlari yuqori texnologik va murakkab bo'lib, nosozliklar yoki zaifliklar yuzaga kelishi mumkin. Bunday nuqsonlar xizmatning uzilishiga, daromad va foydaning kamayishiga, shuningdek, kompaniya brendining obro'siga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Shuningdek, internet, texnologiya va media sohalaridagi kompaniyalar katta miqdorda patentlar, mualliflik huquqlari, tovar belgilari va tijorat sirlariga egalik qiladi va ular bulutli texnologiyalar bilan bog'liq intellektual mulk huquqlarini buzish yoki boshqa da'volar bo'yicha muntazam ravishda sud ishlarini yuritadi.

Korporativ mijozlar bulutli hisoblashni IT outsorsing strategiyasi sifatida ko'rib chiqayotganda, bir qator huquqiy jihatlarni sinchiklab baholash zarur. Xalqaro huquq nuqtai nazaridan, outsorsing asosida boshqariladigan ma'lumotlar, shartnoma shartlari, intellektual mulk huquqlari va yetarli sug'urta qamrovi eng muhim omillar hisoblanadi. Shu sababli, taklif etilayotgan bulut provayderi bo'yicha due diligence (texnik va huquqiy tekshiruv) o'tkazish xavfni kamaytirishning muhim qadami sifatida qaraladi.

Bulutga o'tish xavfsiz masofaviy kirish imkonini beradi, ish jarayonlarini ishonchli, samarali va hamkorlikka asoslangan shaklda olib borishni ta'minlaydi va bularning barchasi pastroq xarajat evaziga amalga oshiriladi. Bulutga asoslangan yuridik dasturiy ta'minotni o'rnatish va undan foydalanish ham an'anaviy joyida ishlaydigan dasturlarga qaraganda osonroqdir. Shunga qaramay, ko'plab yuridik firmalar hali ham bulutga asoslangan yechimlarni joriy qilmagan. Biroq kelgusi yillarda bulutli hisoblash barcha turdagi yuridik firmalarda deyarli keng tarqalgan holga keladi. Bulutga asoslangan yuridik texnologiyani birinchi bo'lib qabul qilgan firmalar raqobat ustunligiga ega bo'ladi; bu esa qonun amaliyoti samaradorlik, qulaylik va mijozlarga yo'naltirilgan zamonaviy yondashuvni ustun qo'ygan holda rivojlanayotgan bir davrda tobora muhim ahamiyat kasb etadi.

Firmalarining hajmi va faoliyat yo'nalishiga qarab, yuristlar bulut texnologiyasidan turli maqsadlarda foydalanadilar. 2013 yildagi ILTA hisobotiga ko'ra, yuridik firmalar orasida bulutdan eng ko'p foydalanilgan besh yo'nalish quyidagilar: ma'lumotlarni saqlash/zaxira nusxasi olish (55 foiz), favqulodda holatlarda tiklash (50 foiz), elektron pochta (35 foiz), hujjatlarni boshqarish (29 foiz) va ishlarni boshqarish (18 foiz).¹

Usullar.

Christopher Milliard va W. Kuan Honning fikriga ko'ra, bulutli hisoblash — bu kompyuter resurslarini xizmat sifatida tarmoq orqali, eng ko'p Internet orqali taqdim etish usuli bo'lib, mijoz ehtiyojlariga qarab kattalashtirilishi yoki kamaytirilishi mumkin.² Bulutli hisoblashda uchta xizmat kategoriyasi mavjud: Infrastructure as a Service (IaaS), Platform as a Service (PaaS) va Software as a Service (SaaS). Shuningdek, bulutni joylashtirish (deployment) variantlari

¹ International Legal Technology Association. ILTA Technology Survey 2013.

URL: <https://www.iltanet.org/> (murojaat qilingan sana: 23.10.2025).

² W. Kuan Ho & C. Milliard, "The problem of personal data in cloud computing: what information is regulated? - The cloud of unknowing, Part 1, 2011.

quyidagicha tasniflanadi: Private Cloud (shaxsiy bulut), Community Cloud (jamoaviy bulut), Public Cloud (ommaviy bulut) va Hybrid Cloud (gibrid bulut).

IaaS xizmatida eng ko'p ishlatiladigan xizmatlar — bu ma'lumotlarni qayta ishlash, saqlash, tarmoqlar va boshqa bog'lanish xizmatlari. IaaS hukumat tomonidan ma'lumotlarning joylashuvi, xavfsizligi va shaxsiy ma'lumotlarni qayta ishlashga oid bir qator reglamentlarga rioya qilinishini ta'minlashi mumkin. Faol qayta ishlash va o'chirish jarayonlarida ma'lumotlarning joylashuvi, xavfsizligi va saqlanishi muhim ahamiyatga ega. Shu sababli, IaaS foydalanuvchilarga provayder tomonidan belgilangan texnologik yoki shartnoma cheklovlariga rioya qilgan holda, yuqori darajada nazorat va moslashuvchanlik imkonini beradi. Bu, xususan, intellektual mulk huquqlarini buzilish ehtimoli va Ma'lumotlarni himoya qilish qonunlariga rioya qilish masalalarida muhim hisoblanadi.

PaaS IaaSga nisbatan yanada abstrakt xizmat bo'lib, mijozlardan o'z virtual kompyuter resurslarini boshqarishni talab qiladi. PaaS — bu integratsiyalashgan kompyuter infratuzilmasi va dasturlash/xosting platformasi bo'lib, ko'pincha ma'lumotlar bazasi va veb-server xizmatlarini o'z ichiga oladi. PaaS IaaSga qaraganda kamroq moslashuvchanlik va nazoratni ta'minlaydi. PaaS bulut platformalari provayder tomonidan xost qilingan xizmat sifatida yoki foydalanuvchining shaxsiy bulut infratuzilmasi tarkibida ishlatilishi mumkin.

SaaS esa PaaSga nisbatan yanada yuqori darajadagi abstraktsiyani ifodalaydi. SaaS xizmatlari bitta ishga tushirilgan dastur orqali bir nechta foydalanuvchilarga xizmat ko'rsatishi mumkin.

Bulut xizmatlari ta'minoti murakkab tuzilishga ega. Turli ishlab chiqaruvchilar yoki provayderlardan kelgan apparat yoki dasturiy komponentlar bir bulut xizmatida birlashtirilishi mumkin. Bulut xizmatlari qatlamli yoki aralash shaklda bo'lishi mumkin. Bulutli hisoblash ko'pincha bir nechta "qatlam" xizmatlaridan foydalanishni talab qiladi, bu foydalanuvchilarga ko'rinmas bo'lishi ham mumkin. Xizmatning tasnifi qaysi qatlamlar va ishtirokchilar hisobga olinganiga bog'liq.

Bulutdan foydalanish tobora rivojlanib bormoqda. Mijozlar turli bulut ilovalari va qo'llab-quvvatlash xizmatlarini bir-biri bilan hamda mavjud ichki tizimlar bilan integratsiyalamoqda, bu esa korxonalarga turli ilovalarni o'rnatish va ishlatish imkonini beradi. Natijada, bitta bulut xizmatida bir nechta komponentlar, turli joylashtirish strategiyalari, qatlamlar, murakkab ta'minot zanjirlari va shartnoma kelishuvlari ishtirok etishi mumkin.

Fa – Chang Cheng va Wen – Hsing Lai fikriga ko'ra,³ o'zida yuridik xizmatlar sohasidagi bulutli texnologiyalardan foydalanishning usul va vositalarini qamrab olgan maqolaning asosiy maqsadi — yaqinda rivojlangan bulutli hisoblash texnologiyasidan foydalanib, ma'lumotlarning maxfiylikini saqlash masalalariga e'tibor qaratish bo'lishi kerak. Maqolada avvalo bulutli hisoblash texnologiyasining xususiyatlari muhokama qilinadi, keyin turli yurisdiksiyalarda internetda ma'lumot maxfiylikini himoya qilishdagi farqlar tahlil qilinadi.

Buyya ta'rifiga ko'ra,⁴ bulut — bu bir-biri bilan bog'langan va virtualizatsiyalangan kompyuterlar to'plamidan iborat parallel va tarqatilgan tizim bo'lib, foydalanuvchi va provayder o'rtasida kelishilgan xizmat darajalariga (SLA) asoslanib, dinamik tarzda taqdim etiladigan yagona yoki bir nechta umumiy kompyuter resursidir.

Bulutli hisoblash provayderlari uchun dasturiy ta'minotni noqonuniy nusxalash endi muammo bo'lmaydi, chunki hisoblash provayder serverlarida amalga oshiriladi va nusxalash yoki teskari muhandislik qilish deyarli imkonsiz. Natijada, intellektual mulkni himoya qilish soddalashtiriladi. Bundan tashqari, provayderlar doimo mijozlarining dasturiy ta'minotining eng so'nggi versiyasidan foydalanganiga ishonch hosil qilishlari mumkin.

³ Cheng F.- C, Lai W.-H. "The impact of Cloud Computing Technology on Legal Infrastructure within Internet - Focusing on the protection of Information Privacy " 2012.

⁴ Buyya R, Yeo, C.S., Venugopal, S. Cloud Computing and emerging IT Platforms: Vision, Hype and Reality for Delivering Computing as the 5th Utility. Future Generation Computer Systems, 2009.

Mijozlar ko'proq xarajatlarni tejashga qiziqadi. Kompyuter xizmatlari foydalanuvchilari xizmatdan foydalanganlarida to'laydilar va ulkan protsessor quvvati yoki xotira talab qiladigan kompyuterlarni oldindan sotib olishga majbur emaslar, bu esa yangi bizneslar uchun kirish to'sig'ini kamaytiradi.

Shunga qaramay, bulutli hisoblashning foydalari ba'zan xavf tug'diradi. Masofaviy kirish, virtualizatsiya, platformalarni bo'lishish, chegaralar kesib o'tish, ma'lumot ustidan nazorat yo'qligi va uchinchi tomon xizmatlaridan keng foydalanish xavfsizlik va maxfiylik masalalarini muhim qiladi.

CDW ma'lumotlariga ko'ra,⁵ yuridik firmalarda bulutli hisoblashdan foydalanish tobora ortib bormoqda. Masalan, American Bar Association (ABA) tomonidan o'tkazilgan so'rovda yuristlarning uchdan biri bulutga asoslangan yechimlardan foydalanganini bildirgan.⁶ Katta va kichik firmalar sud ishlari va tranzaksiyalar uchun e-discovery platformalari va virtual ma'lumot xonalari orqali bulut texnologiyasidan foydalanmoqda. Shuningdek, spam filtrlash, mobil qurilmalarni boshqarish (MDM) va xost qilingan ma'lumot markazlari ham kengayib bormoqda.

Yirik firmalar bulut infratuzilmasiga tayanib, jamoa a'zolari qayerda bo'lishidan qat'i nazar samarali ishlashini ta'minlamoqda. Mobil qurilmalarni integratsiyalash tezlashgani sayin, bulut advokatlarga fayllarga kirish va hujjatlarni turli platformalar o'rtasida sinxronlashtirish imkonini beradi. Shuningdek, bulut texnologiyalari yirik firmalar tomonidan yig'ilgan Big Data ma'lumotlarini saqlashda muhim rol o'ynaydi. Kichik va yakka tartibdagi firmalar uchun uchinchi tomon bulut paketlari marketing va daromad ma'lumotlarini yig'ish va tahlil qilish imkoniyatini ta'minlaydi, bu ichki rivojlantirish uchun qimmatga tushadi.

⁵ CDW. 2024 Cloud Computing Research Report. CDW LLC, 2024. URL: <https://www.cdw.com/content/cdw/en/solutions/cloud-overview/2024-cdw-cloud-report.html> (murojaat qilingan 26.10.2025).

⁶ American Bar Association. 2024 Legal Technology Survey Report: Combined Volumes I-V. ABA Law Practice Division, 2024. Elektron manba: https://www.americanbar.org/groups/law_practice/resources/tech-report/

Shaxsiy bulutni boshqaradigan firmalar esa mijozlarning maxfiy ma'lumotlarini himoya qilish uchun doimiy nazorat va xavfsizlikni ta'minlash mas'uliyatini o'z zimmlarida saqlashadi. Bulutli hisoblash xizmatlari paydo bo'lganida, yuridik etikasiyachilar mijoz fayllarini advokat nazoratidan tashqarida joylashgan bulut platformalariga o'tkazish axloqiy majburiyatni buzishi mumkin deb hisoblashgan. Advokatlar mijoz ma'lumotlarini saqlaydigan serverlarni himoya qilish choralarini aniqlashlari lozim.

Bulutli hisoblashning afzalliklari sezilarli bo'lishiga qaramay, xavfsizlik, ishonchlilik va kirish masalalari e'tiborga olinishi zarur. Bulut tizimida ishonch juda muhim. Shu sababli, CDW eng ishonchli, sinovdan o'tgan va xavfsiz bulut xizmatlarini taqdim etadi.

Natijalar.

Zamonaviy texnologiyalar deyarli har bir sohada tez sur'atlar bilan o'z o'rnini topmoqda va huquq sohasi ham bunday o'zgarishlardan chetda qolmaydi. Hattoki bugungi kunda ham yuridik firmalar va advokatlar texnologik yangiliklarni o'z huquqiy faoliyatlariga tatbiq etishga qiziqish bildirmoqdalar. Shu bilan birga, ko'plab advokatlar va yuridik firmalar kundalik ish jarayonlariga zamonaviy texnologiyalarni kiritishda ikkilanmoqda.

Bulutli hisoblash (cloud computing) esa ko'plab sohalarda keng qo'llanilayotgan tez sur'atlarda rivojlanayotgan texnologiyadir. Huquq firmalari texnologiya sohasida keyingi qadamni bosishi uchun bulutli hisoblashni faoliyatlariga tatbiq etishlari mumkin. Biroq, buning uchun ular avvalo bulutli hisoblash tushunchasi, qo'llanilish doirasi, foydalari va kamchiliklarini tushunib yetishlari zarur.

Bugungi huquq firmalari bir vaqtning o'zida bir nechta kompyuter tizimlariga ulangan. Internet orqali ulanish imkoniyati mavjud bo'lganda, dunyoning istalgan nuqtasidan ma'lumotlarga kirish mumkin. Agar advokatlar barcha fayllari va hujjatlariga kirish imkoniga ega bo'lsa, raqib advokatlar esa yo'q bo'lsa, bu ularga sud yoki muzokara jarayonlarida katta ustunlik beradi.

Bulutli dasturiy ta'minotning afzalliklaridan biri – operatsion tizimga bog'liqlikning yo'qligi. Foydalanuvchilar Mac yoki Windows operatsion tizimlaridan birini tanlashlari mumkin. Ko'plab dasturlar shuningdek, masofadan turib kompyuter, planshet yoki mobil telefon orqali ham ishlatilishi mumkin. Bulutli dasturiy ta'minotni o'rnatish arzonroq va uning texnik xizmat ko'rsatish xarajatlari deyarli yo'q yoki juda kam. Katta boshlang'ich investitsiya o'rniga, foydalanuvchilar kichik oylik obuna to'lovini amalga oshiradi. Bundan tashqari, dasturiy ta'minotni o'rnatish uchun professional IT mutaxassislari yoki tashqi maslahatchilarga ehtiyoj yo'q.

Hatto mijoz fayllari kompyuterlar qattiq diskalarida saqlangan bo'lsa ham, ofisdagi katta va kichik baxtsiz hodisalar ularni yo'q qilishi mumkin. Offsite zaxira nusxalari sekin va qimmatga tushadi, va ular keng ko'lamli falokatlardan himoya qilmasligi mumkin. Bulutli saqlashdagi zaxira nusxalari esa falokatlardan, hatto jiddiy ofatlardan ham himoya qiladi.

Bulutli hisoblashning katta afzalliklari bo'lsa-da, u bir qator kamchiliklarga ham ega. Firma uchun bulutni tanlash to'g'ri qaror ekanligini aniqlash uchun majburiyatlar va foydalarni solishtirish kerak. Bulutli hisoblash ishlarni osonlashtirishi va vaqtni tejashi mumkin bo'lsa-da, axloqiy masalalarni ham keltirib chiqarishi mumkin. Advokatlar texnologiya ularning axloqiy majburiyatlarini xavf ostiga qo'ymasligini doimo nazorat qilishlari kerak. Yangi texnologiyani joriy etishdan oldin, bir qator yuridik firmalar o'z davlat advokat palatalaridan maslahat olgan. Hozirgacha barcha davlat advokat palatalari, agar advokatlar mas'uliyat bilan ish tutsa, bulutli hisoblashni qo'llashni ma'qullagan.

Bulutli hisoblashni yuridik firmalar ehtiyotkorlik bilan va ongli tarzda qo'llashi lozim. Firmalar o'z bulut provayderini nazorat qila olmaydi; u sezgir ma'lumotlarga ta'sir ko'rsatishi mumkin. Ushbu provayderlar sezgir ma'lumotlarni tashqi shaxslarga oshkor qilishi yoki ish hujjatlarini ko'paytirishi mumkin. Yuridik firmalar bulutli hisoblash provayderini tanlashdan oldin har doim sinchkovlik bilan

tadqiqot o'tkazishlari lozim. Tanlangan provayderning mustahkam professional tajribaga ega ekanligiga ishonch hosil qilishlari kerak.

Internet ulanishi va mavjudligi bulutli hisoblash texnologiyasining muhim jihatlaridan biridir. Agar yuridik firmalar internet ulanishi bo'lmagan joylarda joylashgan bo'lsa, ular ishlarni qo'lda bajarishlari afzalroq. Bundan tashqari, Denial of Service (DoS) hujumi bulut provayder serverlarini ishdan chiqarishi mumkin. Bu tizim tiklangunga qadar firmalarning ularga kirish imkoniyatini cheklashi mumkin.

Bulutli hisoblash zamonaviy texnologiya bo'lib, ko'plab foyda va kamchiliklarga ega. Yuridik firmalar bulutli hisoblash texnologiyalaridan oqilona foydalanishi, barcha imkoniyat va foydalarni qo'lga kiritishi, shuningdek, yuzaga keladigan muammolarni yengib o'tishi lozim. To'g'ri ishlatilgan bulutli hisoblash yuridik firmalarga foyda keltirishi va ularning rivojlanishiga hissa qo'shishi mumkin.

Ma'lumotlarni internetda saqlash xavfli bo'lishi mumkin, chunki ularni buzib kirish yoki o'g'irlash ehtimoli doim mavjud. Yuridik firmalar kuchli himoya va xavfsizlik choralari mavjud bo'lgan bulut xizmatlaridan foydalanishi zarur. Firmalar buzilish xavfi mavjud bo'lganda qanday choralar ko'rilishini kuzatib borishlari, kerakli tadbirlarni amalga oshirishlari kerak.

Muhokama.

Yuridik xizmatlar sohasida bulutli texnologiyalarni joriy etish samaradorligini oshirish, xarajatlarni kamaytirish va masofaviy ishlash imkonini yaratishda muhim ahamiyat kasb etmoqda. Shu bilan birga bu jarayon yuridik amaliyotda ma'lumotlarning maxfiyligi, xavfsizligi va nazoratini ta'minlashda yangi muammolarni ham yuzaga keltirmoqda. Mazkur bo'limda bulutli texnologiyalarni yuridik xizmatlarda qo'llashning afzalliklari va xavfsizlik nuqtayi nazaridan yuzaga keladigan muammolar tahlil qilinadi.

Avvalo, bulutli texnologiyalar yuridik firmalarga raqamli transformatsiya jarayonida sezilarli ustunliklar beradi. Thomson Reuters Institute (2024) ⁷hisobotida qaytd etilishicha, bulutli xizmatlar yuridik firmalarning ish unumdorligini oshirish, mijozlar bilan real vaqt rejimida aloqa o'rnatish va hujjatlarni xavfsiz muhitda almashish imkonini beradi. Shu tufayli yuridik firmalar, ayniqsa, kichik va o'rta biznes subyektlari o'z infratuzilmasiga katta sarmoya kiritmasdan samarali ishlash imkoniga ega bo'ladi. Shuningdek, bulutli tizimlar avtomatik yangilanish, ma'lumotlarni zaxiralash va moslashuvchan kengaytirish kabi afzalliklarni taqdim etadi.

Biroq ushbu afzalliklar bilan bir qatorda xavfsizlik va huquqiy muammola masalasi keskin dolzarblik kasb etadi. American bar Association (ABA) tomonidan o'tkazilgan 2024-yilgi "Legal Technology TechReport" natijalariga ko'ra, so'rovda ishtirok etgan yuridik firmalarning 70% i bulutli texnologiyalardan foydalanayotgan bo'lsa-da, ularning aksariyati maxfiylik va xavfsizlik muammolariga duch kelgan. Eng ko'p uchraydigan xavf- ma'lumotlar ustidan nazoratning yo'qolishidir. Ma'lumotlar uchinchi tomon serverlarida saqlanganda, advokatlik maxfiyligi tamoyilining buzilish ehtimoli otadi. Shu sababli firmalar xizmat ko'rsatuvchi provayder bilan tuzilgan shartnomalarda ma'lumotlar ustidan nazorat, saqlash joyi va himoya choralariga doir bandlarni aniq belgilashi zarur.

Muhokama jarayonida yana bir muhim jihat- ma'lumotlarning joylashuvi va yurisdiksiya masalasidir. Milliard ta'kidlaganidek,⁸ ma'lumotlar boshqa mamlakatlarda joylashgan serverlarda saqlanayotgan hollarda, ularning himoyasi qaysi davlat qonunchilii asosida amalga oshirilishi masalasi yuzaga chiqadi. Masalan, Yevropa Ittifoqida GDPR talablariga qat'iy rioya etiladi., ammo boshqa mintaqalarda bunday normalar mavjud emas. Shu bois yuridik firmalar xalqaro

⁷ Thomson Reuters Institute (2024). Uninterrupted Productivity with Cloud-Based Services.

URL: [https:// legal.thomsonreuters.com/en/insights/white-papers/uninterrupted-productivity- with-cloud-based-services](https://legal.thomsonreuters.com/en/insights/white-papers/uninterrupted-productivity-with-cloud-based-services).

⁸ Milliard, C (Ed.) (2022) Control, Security and Risk in the Cloud. Oxford University Press.

miqyosda ishlagada mijoz ma'lumotlarini uzatish va saqlash jarayonida transchegaraviy huquqiy xavflarni oldindan baholashi kerak. Bundan tashqari, etik mas'uliyat ham muhim o'rin tutadi. CloudNine tahliliga ko'ra,⁹ bulutli tizimlardan foydalanishda axloqiy va kasbiy mas'uliyat texnik xavfsizlikdan kam ahamiyatga ega emas. Advokatlar va yuridik mutaxassislar mijoz ma'lumotlarining sir saqlanishiga to'liq javobgardirlar. Shu sababli, bulutli xizmatlardan foydalanganda faqat texnologik himoya emas, balki ma'naviy va huquqiy yondashuv ham zarur.

Umuman olganda, bulutli texnologiyalar yuridik xizmatlar sifatini oshiradi, lekin ularni joriy etishda xavfsizlik, maxfiylik va qonuniy muvofiqlik talablarini inobatga olish zarur. Yuridik firmalar uchun eng maqbul strategiya- texnologik afzalliklarni saqlagan holda, ularning xavflarini aniq boshqarishdir. Buning uchun firma darajasida xavf tahlili o'tkazish, ma'lumotlarni shifrlash, ishonchli provayderlar bilan ishlash va ichki xavfsizlik siyosatini joriy etish muhim ahamiyat kasb etadi. Shunda bulutli texnologiyalar yuridik amaliyotda nafaqat qulay vosita, balki ishonchli hamkor sifatida xizmat qilishi mumkin.

Xulosa.

Ushbu tadqiqot shuni ko'rsatadiki, huquq firmalari va korporatsiyalarda bulutli hisoblash texnologiyasini joriy etish bir qator muhim afzalliklarni taqdim etadi. Asosiy foydalar qatoriga yuqori darajadagi mobililik, ma'lumotlarning xavfsizligi, xarajatlarning tejamliligi, ishonchli va samarali ish jarayonlari, shuningdek, ma'lumotlarga oson kirish imkoniyati kiradi. Bulutli platformalar tashkilotlarga bir nechta funksiyalarni yagona interfeys orqali boshqarish, hamkorlikni soddalashtirish va takrorlanuvchi jarayonlarni avtomatlashtirish imkonini beradi. Mijozlar ham tezkor va samarali xizmatlar orqali yaxshiroq tajribaga ega bo'ladi, bu esa umumiy mijoz qoniqishini oshiradi. Bundan tashqari, bulutli texnologiyani joriy etish lokal saqlash infratuzilmasiga bo'lgan ehtiyojni kamaytiradi va uning bilan bog'liq texnik xizmat xarajatlarini pasaytiradi. Bulut texnologiyalarini qabul qilish tendentsiyasi

⁹ CloudNine Realtime. (2023). The Security Ethics of Law Office Cloud Computing.

URL: <https://cloudninerealtime.com/the-security-ethics-of-law-office-cloud-computing>.

kundan-kunga o'sib bormoqda, shuning uchun kelgusi yillarda ko'pchilik huquq firmalari raqobatbardosh bo'lish va texnologik rivojlanishdan foydalanish maqsadida bulut platformalariga o'tadi. Umuman olganda, bulutli hisoblash huquq firmalari uchun operatsion samaradorlik va strategik ustunlikni ta'minlaydigan muhim vosita sifatida ajralib turadi.

Ushbu maqolani yozish va maqola uchun izlanish hamda o'rganishlarim davomida kelib chiqadigan mavzu doirasida men ham yuqorida qayd etib o'tilgan bir qancha olim va tadqiqotchilar singari o'z taklif va mulohazalarimni aytib o'tmoqchiman. **Birinchi taklifim shuki**, bulut provaydelari bilan shartnomalarda **"Attorney-Client privilege"** himoyasi alohida normative-huquqiy hujjat bilan asoslash kerak. Ya'ni mijozga oid maxfiy ma'lumotlar (cloud) bulutga yuklanganda ham, ushbu daxlsizlik huquqi to'liq saqlanishi qonun bilan mustahkamlansin. **Ikkinchi taklifim shuki**, yuristlar uchun **Cloud security** bo'yicha majburiy malaka oshirish kurslarini joriy etish orqali yurist xizmat bozorida ishtirok etayotgan mutaxassislar "cybersecurity", "cloud compliance" va "data privacy" bo'yicha doimiy tayyorlab borilishi kerak. **Uchinchi taklifim shuki**, bulutda saqlanayotgan yuridik ma'lumotlarni tekshirish bo'yicha davlat reyestri va sertifikatlash tizimini yaratish asosida faqat xavfsizlik auditidan o'tgan provayderlarga yuridik xizmatlar uchun ruxsat olishi kerak.

Foydalanilgan manbalar:

1. Kevin Curran, Niall McCarroll, Priyanka Chaurasia, Shaun McBrearty "The security considerations in Cloud adoption for legal firms" (2019).
2. KS Sohal, A Gupta- Journal of Amity of Business School, 2020.
3. American bar Association (ABA) – 2024 Cloud Computing TechReport.
4. Thomson Reuters Institute statistics: "Rethinking your firm's tech strategy: Uninterrupted productivity with cloud based services".

5. An analysis of security issues for cloud computing. (Journal of Internet services and Applications, 2013).
6. Whitley, Willcocks& Venters- “Privacy and Security in the Cloud: A Review of Guidance ad Responses”.